

3. Az imádkozó gyülekezet

Feltűnő, hogy a Jelenések könyve milyen gazdag imádságokban. Át meg át van szöve az egész könyv liturgikus indíttatású dicsőítésekkel, könyörgésekkel, hálaimákkal. Az események menetét szózatok, énekek, hárfahangok díszítik, kijelölve egyszeresmind az értelmezés sajátos keretét is. A Jelenések könyve a Szentírás liturgikus könyvének tekinthető. Szinte minden részre esik egy doxológia, szám szerint hússzor fordul át a szöveg az Istent és a Bárányt dicsőítő imába. Amennyiben ez az egész könyvnek az alaptónusa, úgy ez azt is jelenti, hogy az utolsó időkben, a Bárány visszajövetelét váró gyülekezet alapmagatartása is az imádat, a leboruló hódolat (προσκυνέω — proskunéo) kell hogy legyen. Ez a kifejezés huszonnégyyszer szerepel a Jelenések könyvében. A görög kifejezést egyes tudósok szerint a „csókol” (κυνέω — küneó) igéből kell levezetni, a kézcsók ugyanis, főként a régi korokban, a tisztelet legnagyobb jelének minősült. Mások viszont azt állítják, hogy a proskunéo azt is jelentheti: kutyának lenni. A hódolat cselekvéseivel kifejezett imádat hasonlatos a kutya gazdája iránti feltétlen, elragadtatott hűségéhez. Figyelemre méltó, hogy az egész Újszövetségben a legmélyebb imádatot kifejező szót csaknem felerészben a Jelenésekben találjuk meg! Könnyen belátható a hódolat és az imádat követelményének a rendkívüli jelentősége. Az utolsó időkben Krisztus egyháza nem félelemben él, hanem a felfokozott várakozás örömeiben, Ura iránti szent hűségben.

Kik vesznek részt ebben a szünetet nem ismerő, szentségesen szent liturgiában? A Jelenések könyve körültekintő figyelemmel részletezi a vissza-

jövetel liturgiájának rendjét, amely az égieket és a földieket egyetlen ünnepben láttatja. A teremtés egészét bevonó istentiszteletben részt vesznek:

a) *A mennyeiek*. A huszonnégy vén, a négy lelkes lény, minden angyalsereg. (4,8.11; 5,9.10; 7,12; 11,15–18; a 16,5-ben a vizek angyala; 19,4.)

b) *A földiek*. A nagy sokaság, minden nemzetiség. (7,10; 15,3; 19,1.6)

c) *Együtt* a mennyeiek és a földiek. (5,13)

d) *Az oltár alatt levő lelkek* (6,10). Itt szerepel egyébiránt egy — az ellenségre vonatkozó — kérés: „meddig nem bosszud meg?” Ez az imaforma, a kérés, még csak egyszer fordul elő a Jelenésekben (22,17).

e) *A 144000*. A leírás szerint hárfázik. (14,1.2)

f) A Lélek és a gyülekezet is *együtt*. (22,17)

g) Végül pedig az egyes számú, *személyes* „Jövel” is elhangzik. (22,17)

Nem is mindig választhatók el egymástól az istentiszteleten jelen lévők különböző csoportjai: a menny a földdel, a földiek a mennyeiekkel együtt dicsőítik a királyi székben ülőt és a Bárányt. Itt is a Szentháromság misztériumának a kinyilatkoztatása történik: az isteni személyek elválaszthatatlanul és összelegyítetlenül vannak jelen.

A hódolatot kifejezésre juttató, szünet nélkül folyó — „és meg nem szűnik vala nappal és éjjel” (4,8) — imádságok, könyörgések és dicsőítések formai jegyeinek a számbavétele után tegyük fel a kérdést: *Mi az imádságok tartalma?* Mi az, *amiért imád a gyülekezet* (a mennyei és földi együtt)? Miben látja a Jelenések könyve nagy, hitében, szeretetében és hűségében egységes gyülekezete az imádat indokát? A kérdést már csak azért is érdemes megfogalmaznunk és a lehetséges vála-

szokat számba vennünk, mert gyakorta az imádat indoka egybeesik az imádat forrásával.

a) Istennek *szentsége* és dicsősége: „Szent, szent, szent az Úr, a mindenható Isten, aki vala és aki van és aki eljövendő...” (4,8)

Itt az indok a régi írásmagyarázók szerint maga a nem teremtett fény, a kezdet nélküli és örökön örökké élő. A lebomlás ezen a ponton indok nélkülinek is értelmezhető, hiszen Isten kiáradó szentsége, valamint mindenhatóságának felismerése önmagában is elegendő oka Krisztus gyülekezetének az Ő magasztalására. Ez az Istennek önmagáért való dicsőítése. A Soli Deo Gloria liturgiája.

b) Az indokolt, a megnevezett magasztalásban első helyen áll a *Teremtőnek* szóló dicsőítés: „méltó vagy, mert Te teremtettél mindent és a Te akaratodért vannak és teremttettek.” (Jel 4,11)

A teremtett világ egyetlen *célja* Isten akaratának megvalósulása, ami a teremtett világ kiteljesedését is jelenti: Őbenne, Őáltala és Őreá nézve lett és minden Őbenne áll fenn. (A Kol 1,16—20-ban a Jelenések könyve himnuszaival figyelemre méltóan sok formai egyezést mutató dicsőítő imát találunk: „Mert Őbenne teremtetett minden, ami van a mennyekben és a földön, láthatók és láthatatlanok, akár királyi székek, akár uraságok, akár fejedelemségek, akár hatalmasságok; minden Őáltata és Őreá nézve teremttettek; És Ő előbb volt mindennél, és minden Őbenne áll fenn. És Ő a feje a testnek, az egyháznak: aki a kezdet, elsősülött a halottak közül; hogy mindenkiben Ő legyen az első; Mert tetszett az Atyának, hogy Őbenne lakozzék az egész teljesség; És hogy Őál-

tala békéltessen meg mindent Magával, békeséget szerezvén az Ő keresztjének vére által; Őáltala mindent, ami csak van, akár a földön, akár a mennyekben.”)

Nála nélkül csak elemeire hulló, „fekete lyuk” a világ.

c) A gyülekezet (a mennyei és a földi) magasztalja Urát a *megváltásért*, az üdvösségért: „méltó vagy, hogy megváltottál minket”. (5,9) A Bárány megnevezés mindig a golgotai kereszten bemutatott, egyetemes érvényű áldozatra utal, s ez a név igen gyakran fordul elő. (5,13; 19,1) A hódolat feltétlensége abból is fakad, hogy az üdvösség egyedül Isten műve: „az üdvösség az Úré”. (19,1)

d) A gyülekezet imádja Őt azért is, mert igazságosan *ítél* és *uralkodik*. A világ hatalmasságai vonatkozásában is van oka a magasztalásra: „e világ országai a mi Urunkéi és az Ő Krisztusáéi lettek, aki örökkön örökké uralkodik.” (Bővebben lásd a 11,15–18-at.) A vizek (a népek!) angyala külön ezért is áldja Istent. A királyi szék mindig az Ő uralmára vonatkozik.

e) Hálát ad a gyülekezet *megbízatásáért* is: „tettél minket királyokká és papokká és uralkodunk e földön”. (5,10) Külön kiemelendő, hogy ószövetségi aspektussal van itt dolgunk: Izrael királyi és papi gyülekezet. Ez az oka annak, hogy a Jelenések könyvében megtaláljuk Mózes énekét is. (Jel 15,3)

f) Ebből a papi-szolgálati jellegből adódik az a missziói gondolat, hogy eljönnek a pogányok is

és „lehajolnak előtted”. A pogányok az imádat, az egyetemes liturgia részeseivé lesznek. (15,4) A gyülekezet reménységgel tekint imájában azok felé, akik ezután jönnek el és kapcsolódnak bele az egész teremtést átfogó liturgiába.

g) Végül a gyülekezet azért könyörög, hogy az ígértet: „Bizony eljövök hamar” — mihamarabb megtörténjék. Ez a könyörgés most már magával a Lélekkel együtt folyik, amikor a Szentlélek hangja a Menyasszony hangjával eggyé válik az eget megnyitó kiáltásban: Jöjj el!

A *status orationis* (az imádat állapota) megtöri a sárkány, a hamis próféta, a nagy parázna kozmikus erővonalait. A gyülekezet tudatában van az ima hatalmának, a régiek az imára felszólító harangról, illetőleg a haranggal együtt mondták: „fulgura frango” — megtöröm a villámokat és a dörgéseket. A gyülekezet egyetlen hatalma a Szentlélekkel egy lélegzetvételre mondott könyörgésben van. Állításunk többszörösen is paradox, hiszen a gyülekezet hatalma kizárólag abban van, hogy kéri a hatalmat és elfogadja a Bárány uralkodását. A Szentlélekkel együtt könyörögni pedig azt jelenti, hogy amit kérmünk kellene, nem tudjuk, amiképpen írva vagyon.

A szenvedő gyülekezet a Jelenések könyvében nem polemizál a mélység kútjának erővel, még szava sincs hozzá. Kiáltása az égnek szól. A megpróbáltatás történelmi eseményeire, az üldöztetésekre Isten dicsőítésével válaszol.

Úgy tűnik, a Jelenések könyve szerint mára prédikáció-jellegű igehirdetés is alig van. A két olajfa tanú, a két gyertyatartó prófétál — Krisztusról tesznek bizonyosságot (11,4), amíg az égbe

fölvitetnek. (11,12) De annál inkább szükséges az imádat-jellegű igehirdetés.

Igaza van Dietrich Bonhoeffernek, amikor azt mondja: „a keresztyénség *csak* két dologból állhat: imádkozásból és az emberek között az igaz cselekvésből. A keresztyének dolgában minden gondolatnak, beszédnek és szervezkedésnek újjá kell születnie az imádkozásból és a cselekvésből... A keresztyének ügye egy csendes elrejtett ügy lesz...” Ezeket a mondatokat a börtönben írta 1944-ben, egy évvel kivégzése előtt és a *Widerstand und Ergebung* (1977) című művében olvashatók.

Az Apostolok cselekedeteiben bűjtöléssel és imádkozással választják meg a véneket, és küldik ki szolgálatra. Ez a gyakorlat a hitvalló keresztyén egyház életében élő tradíciónak számít. A Westminsteri Zsinat atyái, akik a reformáció történetének egyik legfontosabb hitvallását alkották meg, ugyanígy tettek. A mártírgyülekezetek szenvedésével együtt növekedik a hála és magasztalás iránti igény. Szó sincs gyűlölködésről, belső hatalmi harcokról, hiszen a hatalom és dicsőség egyedül a Bárányt illeti meg.

Vajon Isten mai népének imájában fellelhetők-e ezek a vonások? Vajon gyülekezeteink, a presbitériumok és a lelkipásztorok ezen az úton haladnak-e? Vajon mikor hallunk arról, hogy egy presbitérium vagy egyházunk zsinata bűjtöl az ébredésért, a megújulásért? Személyes imaéletünkre jellemző-e a vőlegény visszajövetelét sóvárgó szeretettel váró gyülekezet — a Szentlélek kontrollja alatt álló, az Ige mértéke szerinti — hangoltsága?